

Türk Turizminin Duayeni: Hasan Olalı

Mehmet ÖZDEMİR

ANATOLIA'nın bu sayısı Prof.Dr.Hasan OLALI'ya ARMAĞAN edilmiştir. Bu tip yayınlar daha ziyade "... ANISINA" diye anılanın vefatından sonra oluyor. Prof.Dr. Hasan OLALI, Allah'a şükür hayatta. Bildiğim kadarıyla sağlığı da yerinde. Biz Hasan OLALI'ya sağlıklı uzun ömür

diliyoruz. İnsanların yaşarken de anılmalarının, öğrenmelerinin, takdir edilmelerinin ve aranmalarının çok önemli olduğuna inanıyoruz.

Prof.Dr.Hasan OLALI, şu anda Türk turizminin "Duayeni"dir. "Doyen" Fransızca bir kelime. Kordiplomatikte kıdemlilik bakımından başta gelen diplomata deniliyor. Ayrıca bir meslekte yaşça ve kıdemce diğerlerinden üstün kişiye de "Duayen" diyoruz. Türk turizminde, yakın tarihimiz içerisinde Reşit Saffet ATABINEN'den; Selahattin ÇORUH'dan, Ziya ERALP'lerden sonra, gerçekten de duayen, Prof.Dr. Hasan OLALI hocadır.

Ben OLALI'yı ilk kez Boğaziçi Üniversitesi'nin 16-17 Ekim 1984 tarihinde düzenlediği Turizm Eğitimi Kongresi sırasında tanıdım. Kongre organizasyonunun bütün yükünü taşıdığıma yakından tanık olduğum Prof.Dr.Meral KORZAY tanıştırmıştı. Esasen o kongre de turizmimizin yakın tarihinde birçok ilkin başlangıcı olmuştu. Eşine az rastlanan mükemmellikte bir düzenlemeydi. OLALI hoca o kongrede ilk tebliğ olarak "Türkiye'de Turizm Eğitiminin Yapısı ve Sorunları" üzerinde duruyordu. Araştırmada konu Türkiye düzeyinde makro açıdan ele alınmıştı. Türkiye'de turizm eğitiminin yapısı; eğitim süresinde karşılaşılan sorunlar, turizm eğitimi politikası ve Beş Yıllık Plânların boyutları işlenmişti. Hoca durum muhakemesi yaparken ortaya çıkan sorulara bazı ivedi çözümler getirme çabasıydı. Turizm eğitimine olan ihtiyacın saptanması, Beşinci Beş Yıllık Plân döneminde konaklama potansiyelinde beklenen gelişme hedefleri doğrultusunda personel ihtiyacının belirlenmesi, eğitimin bu ihtiyaca göre yönlendirilmesi; turizm endüstrisi ile turizm eğitim kurumları arasında işbirliğinin sağlanması, turizm ve otelcilik faaliyetlerinin yasal olarak bir meslek karakterine, haysiyetine ve ahlâkına kavuşturulması... gibi ana unsurlar titizlikle inceleniyordu⁽¹⁾. Tabii bu konular yıllarca işlenmesine rağmen, hâlâ çok ciddi bir şekilde güncelliğini koruyan, bir türlü çözüme kavuşturulamamış hususlar.

Bilim Adamı Profesör OLALI

Prof.Dr.Hasan OLALI yazdığı (bir kısmı müşterek) ondan fazla eserle ve teorik-pratik çalışmalarıyla pek çok turizm bilimcisini yetiştirdi, pek çoğunun yetişmesine büyük katkıları oldu. Benim kütüphanemde onun zannederim ilk eseri de var: Otelcilik Endüstrisi Yatırımları ve Finansmanı. İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları arasında kırkbeşinci. Turizm Enstitüsü Yayınları'nın ise ilki.

Demekki hoca o yıllarda (1965) İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nin Turizm Enstitüsünü de kurmuş ve ilk yayınlanan da kendi kitabı. Araştırma Hasan OLALI'nın doçentlik tezi. Kitabın başında bu açıklanıyor: "9 Kasım 1965 tarihinde Prof.Dr.Metin H. ONARAN'ın başkanlığında, Prof.Dr.Şükrü ERLÂÇIN, Prof. Dr.Mehmet ORUÇ, Prof.Dr.Suat KESKİNOĞLU ve Prof.Dr.Orhan OĞUZ'dan teşekkül eden jüri tarafından ittifakla doçentlik tezi olarak kabul edilmiştir"⁽²⁾.

OLALI bu eserin "Önsöz"ünde şöyle diyor: "18. ve 19. Yüzyıllarda aristokratik bir karakter arzeden turizm, milletlerarası münasebetlere, teknik ve ekonomik şartlara paralel olarak hızla gelişmiş, sayıları devamlı bir şekilde artan turistlerin konaklama ihtiyaçlarını karşılama mecburiyeti, gerçek anlamda otelcilik endüstrisinin meydana getirilmesinde etkili olmuştur. Bu endüstrinin ilgi çekici özellikleri; büyük kapital yatırımlarını ve işçi istihdamını gerektirmesi, rantabilitesinin düşük olması, konjoktüre karşı çok hassas bulunması ve turistik faaliyetlerin bugünkü demokratik karakterine uymaya mecbur kalmasıdır. Bu şartlar muvacehesinde otelcilik sektörünün başarı kaydetmesi, iktisatçılar, maliyeciler ve diğer meslek mensupları arasındaki işbirliğine, özellikle işletme iktisatçıların, modern işletmeciliğin organizasyon ve finansman prensiplerini bu alana nakledebilme çabalarına bağlıdır..."⁽³⁾.

OLALI hoca benim üzerimde de çok etkili oldu. Turizmi sosyolojik açıdan ele aldığım doktora tezimin önemli bacaklarından birisinin inşasında önemli katkıları vardır. Temel yaklaşımımız olan "turizmin yalnızca ekonomik bir gerçeklik olmadığı" görüşünü eserlerinde sürekli olarak ve çok tutarlı bir şekilde savunmuştur. Temel eserlerinden birisi olan "Turizm Politikası ve Plânlaması" kitabının girişinde yazdıkları meselenin özü olmakla beraber "temeli"dir de.

"... Turizm; toplumlar arasında ekonomik, sosyal ve siyasal mübadelenin en önemli araçlarından birisidir. Çünkü turizm (...) ekonomik bir olay olduğu kadar, doğal, sosyal ve kültürel değerlerle ekonomik değerler arasında bir mübadele, toplumların birbirleri-

ni daha iyi tanımlarına ve anlamalarına olanak sağlayan, çevrenin değerini artıran, doğanın ekolojik dengesini koruyan bir endüstridir.

Şu var ki, iyi yönetilmeyen bir turizm endüstrisi aynı zamanda ekonomik dengesizliklere, mali kaynakların israfcı bir şekilde kullanılmasına, sosyal ve kültürel kirlenmeye, doğal kaynakların tahribine de yol açmaktadır. Bu nedenle, turistik gelişmenin sağladığı yararları en yüksek düzeye çıkarmak, muhtemel zararlarını en düşük düzeye indirmek için turizm sektöründe uzun vadeli ve isabetli politikalar izlemek, plân ve programlar çerçevesinde önlemler almak, bu önlemleri titizlikle uygulamak zorunluluğu vardır. Isabetli politikalar ve plânlar turizmde başarının anahtarıdır..." (4).

Gönül Adamı Hasan Olalı

Her zaman aranan saygın bir bilim adamı, yarım asırdan fazla bir süre itibarını giderek artırmak; hocaların, hocalarının hocası olmak... Bunlar elbette çok güzel meziyetler. Ama en muhteşemi bir de tabii insan olmak var!.. Tanıdığım OLALI bu "insan kategorisi" içinde en önde gelenlerden. O sertlik gibi görünen dürüst yapısı karşısında; sonradan çok meşhur olan hiç bir ahlakî değer taşımayan bilim istismarcılarının, eyyamcılarının tutunamadıkları anlatılır...

Ben Profesör OLALI'yı tanıdıktan sonra, kendisini bir iş için aradım: T.C.Turizm Bankası A.Ş. 1985 yılında 30. Kuruluş Yıldönümünü kutluyordu. Kuruluşumuzun 30. yıldönümü kutlama faaliyetlerimiz arasında, bir "Turizm Yıllığı" çıkarmak plânlanmıştı. Turizm konusunda ilgili vatandaşlarımız, yazar, akademisyen, öğrenci, gazeteci, turizmci, araştırmacı... gibi kişilerin yayınlarınıza göstermiş olduğu ilgi bizi cesaretlendirmişti. Sektörün bilgi ve belge ihtiyacını karşılamaya yardımcı olmak, kamuoyunun bilinçlenmesine katkıda bulunmak amacıyla, "Turizm Yıllığı" yayınlamayı düşündük.

Hasan OLALI hocaya bu yıllığın İnceleme Komisyonu Başkanlığı'nı teklif ettim. Hoca çok zarif bir şekilde bu teklifimi kabul etmedi. "Eğer kabul ederseniz, jüri uygun görürse, ben ancak size yazı verebilirim" dedi! Yıllık için ilk yazı gönderenlerden biriydi. Yazısı seçici kurul tarafından onurla ve gururla YILLIK'ın ilk yazısı olarak belirlendi. Hoca bu yazısında "Türk Turizminin Dünya Turizmine Entegrasyonu"nu inceliyordu. OLALI'ya göre; Türk turizmini uluslararası turizme entegre etmeye imkan verecek ekonomik ve sosyal yapıya kavuşturmak ve uluslararası piyasada rekabet gücü kazandıracak şartları bir sistem yaklaşımı içinde ele almak; çok yönlü olarak incelemek gerekiyordu. Türk turizminin daha etkin şekilde dışa açılması ile ilgili sorunlar, sadece turizmden kaynaklanan sorunlar olmayıp, birbirinden farklı

olayların oluşturduğu bir bütünden kaynaklanmaktaydı. Hizmet sektörü içinde yer alan turizm kesimi, ekonomiyi sürükleyici üretken sektörlerden soyutlanamayacağı gibi, ülkenin sosyo-ekonomik, sosyo-psikolojik yapısıyla da içiçeydi. Bu sebeple, diğer kesimlere dönük yapıcı ve geliştirici perspektif, plân ve uygulama tedbirleri, turizm kesiminin gelişmesine hizmet edecekti...⁽⁵⁾.

Hasan Olalı Kıbrıs'ta

Hoca'nın bir de, "babayiğit-efe" yönü vardır!.. Maşallah yaşına göre dinç bir görünümdeydi. Hafif biçkinca, ilk bakışta yürekli, gözüpek, yiğit bir intiba uyandırıyor. Hattâ bizim Kıbrıs'lı çocuklar, kendisiyle ilk karşılaştıklarında korkudan-çekingenlikten, ikram edilen çayı üzerlerine dökmüşler!.. Bu olayın ilginç bir öyküsü var...

Benim Kıbrıs'taki Otelcilik Okulu Mezunları Birliği ("Benim" diyorum, ben o zamanlar bu çocuklara çok ilgi gösteriyordum ve yardımcı olmaya çalışıyordum.) KKTC'de otelcilik sektörüne, yönelik daha ziyade üst düzey yöneticilerin katılacağı bir seminer düzenlemek istiyordu. Çocuklar bu konuda karar almışlar, Kuzey Kıbrıs'ta önemli bir eksiklik olarak gördükleri "Otel Yöneticileri Geliştirme Semineri" ni kiminle yapabileceklerini araştırıyorlardı. Konuyu bana açtılar. Prf.Dr Hasan OLALI bu iş için biçilmiş kaftandı! Zannederim ilk kez 1988 yılında OLALI ile temasa geçildi. Ben de Hoca'yı arayarak arkadaşlarımı tanıtmaya ve Kuzey Kıbrıs'ı anlatmaya çalıştım. O yıl, tarihlerde uyum sağlanamadı. Bizim gençler ilk girişimlerinden hemen netice alamayınca bayağı üzüldüler. Kendilerini teselli ettim. Bu işin yapılacağını, ama her istenilenin hemen sonuçlanamayacağını anlatmaya çalıştım. Nitekim daha sonraki yıl program gerçekleşti. Kuzey Kıbrıs OTEM Mezunlar Birliği Başkanı Zekai ALTAN, Prof.Dr.Hasan OLALI ile ilk karşılaşmalarını şöyle anlatıyor:

"... seminer düzenlenmesi kararını OTEM Mezunları Birliği Yönetim Kurulu olarak alıp, konuyu Mehmet ÖZDEMİR abimize açıp, yardım ve görüşlerini aldık. Prof.Dr.Hasan OLALI konusunda da hem fikir olup, devreye girmesini rica ettik. Kurulan temaslar sonrasında çalışmalara başlandı. Ancak elde olmayan nedenlerden dolayı, belirlenen tarihte hocamız Hasan OLALI Kıbrıs'a gelemedi! Yapılan çalışmalar ortada kaldı! Önemli bir hayâl kırıklığına uğramıştık. Tüm çalışmalarımızın boşa çıktığı duygusuna kapıldık. ÖZDEMİR bey bizi teselli etti. Sabırlı olmamızı söyledi. Bu seminerin gerçekleşmesi için moral verdi, inancımızı tazeledi! Çalışmalarımızı devam ettirerek, ikinci bir program hazırladık. Değerli hocamız ile kurduğumuz telefon görüşmeleri neticesinde randevu aldık ve yola koyulduk.

OLALI ile İzmir'de, şu anda ismini hatırlamadığım (İzmir Ticaret Borsası M.Ö), ancak ekonomi ile ilgili bir kuruluş olan büyük bir binada buluştuk. Kendisi burada danışman olarak görev yaptığından, randevu yeri olarak burasını vermişti. Yönetim Kurulu Üyesi Gazi Mavigözlü ile birlikte gittik. Hasan OLALI ile ilk buluşmamız. Bu yüzden oldukça tedirginiz. Bu ilk yüzyüze temasımızda, herhangi bir yanlış yapmamak için oldukça dikkatliyiz. Çünkü bu seminer bizim için çok önemli. OTEM Mezunları Birliği'nin çalışmaları açısından da, çok prestijli bir program olacak. Ceke-timizi ilikleyerek karşısına oturduk. Karşımızda bir heybetli adam! Hiç unutamayacağım bir hâtıra: Konuşmaya başlamadan ikram edilen çaylarımızı henüz yudumlamadan, sıcak çayları üzerimize döktük!.. Çaylar tazelendi, kendisi ile çok olumlu bir görüşme yaptıktan sonra, bizden haber bekleyen Mehmet ÖZ-DEMİR beyin yanına Çeşme'ye gittik..."

Bizim Kıbrıs'lı çocuklar Hoca'nın babayiğit havasından etkilenip, çaylarını üzerlerine boca etmişler!.. Zekai ALTAN ve Gazi MAVİGÖZ, Hasan OLALI ile görüştüğümüzden ve anlaştıktan sonra Turban Çeşme Otel'i'ne geldiler. Bizim, o sıralarda kuruluş sancıları içerisindeki Turban Turizm A.Ş.'nin, Çeşme Otel'i'nde İşletme Müdürleri toplantısı vardı. Bir hayli de sıkıntılıydık. Bizim Kıbrıslıları doğruca benim odama çağırdım. Heyecanla olup biteni anlattılar. İşin çay faslına arkadaşım Mehmet ÖKDİM'le çok güldük. Zekai ile Gazi'nin İzmir gezisinin sonu da maceralı bitti. Ertesi gün uçağı da kaçırdılar!.. Ama bu işin sonu güzel oldu...

O yılın Sonbaharında Girne Dome Otel'de "*Otel Yöneticileri Geliştirme Kursu*" gerçekleşti. Seminer bir hafta sürdü. Sabah saat 9.00'da başlayarak öğlene kadar devam etti. Çoğu zaman tartışmalarla normal süresini de aştı. Kuzey Kıbrıs Türk Turizm Sektörü'nde çalışan yöneticiler için çok faydalı oldu. Genelde turizm sektörü, özelde de konaklama sektörü olmak üzere teknik konular işlendi. Odalar, yiyecek, içecek ve benzeri hizmetlerin maliyet ve satış fiyatları üzerinde duruldu. Diğer taraftan personel yönetimi ve eğitimi, tanıtım ve pazarlama faaliyetleri, otel işletmeleri organizasyonu gibi konularda dersler verildi! Bu dersler verilirken, turizm sektörünün yapısı, hizmet kaliteleri ve yönetim biçimi gibi konularda bol bol fikir alışveriş-i yapıldı. Programın en güzel yönü de bu oldu. Yalnızca teorik içerikli ders konularına bağlı kalınmadı. Bir çok otel yöneticisine yeni ufuklar açtı. Seminer boyunca Hasan OLALI hocayla vaktimin elverdiği kadarıyla beraber oldum. Hoca tek başına bir enstitü gibi çalışıyor ve çok yoruluyordu. Ama halinden hiç de şikâyetçi değildi! Genç meslektaşları ile birlikte ol-

mak, onlara birşeyler verebilmek ve Kıbrıslı otelcilerin heyecanı, O'nu ziyadesiyle mutlu ediyordu.

Seminer sonrası Dome Otel'de bir tören yapıldı. Dönemin Turizm Bakanı Nazif BORMAN başta olmak üzere, Turizm Müsteşarı Mehmet Ziya BERKMAN, Vakıflar ve Turizm İşletmeleri Genel Müdürleri, Turban yetkilileri, bir çok otel yöneticisi, kursiyerler, KKTC Bayrak Televizyonu ve basın hazırlanmış bulunduğu törende, çok duygulu anlar yaşandı. Programın mimarı, OTEM Mezunları Derneği Başkanı Zekai ALTAN o dakikaları şöyle anlatıyor.

"...anlamli bir çalışmanın seremonisi. Konuşma yapması gerekenler protokol sırasına göre duygu ve düşüncelerini dile getirdiler. Ve sıra hocamız Prof.Dr. Hasan OLALI'ya geldi. Kürsüye çıktı. Önce salonu süzdü ve hepimizi duygulandıran bir an yaşandı. Gözleri yaşardı ve ağlamaya başladı!.. Konuşmasında, böyle bir organizasyonu daha önce yaşamadığını, Kıbrıs'a gelirken oldukça endişeli olduğunu ancak endişelerinin yerini büyük bir mutluluğa bıraktığını, görmüş olduğu ilgiyi ve konukseverliği hiçbir zaman unutmayacağını, Kıbrıs'lı Türk Turizmcilerin çok başarılı olacağına inancını dile getirdi!..."

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ileri gelen turizmcileri hâlâ Prof.Dr. Hasan OLALI'yı hatırlıyanlar, kendisine duydukları şükran borçlarını belirtiyorlar. Kuzey Kıbrıs turizm sektörünün böylesine değerli bir bilim adamı ile yakından tanışması ve ders alması bir gurur vesilesi olmuştur. Bizim gani gönüllü hocamızın bütün bu bir haftalık yoğun çalışmayı, bir kuruluştan almadan yaptığını belirtmeye gerek var mı?..

Hasan OLALI hocamıza Türk turizmi çok şeyler borçlu. Bireysel olarak, biz de çok şeyler borçluyuz. O bizim duayenimiz. Kendisiyle gurur duyuyoruz. O'na lâıyk olmak kolay değil. Ancak onun insanlığına bir nebze olsun yaklaşabilmek için uğraşyoruz. Tanrı'dan aziz hocamıza tekrar sağlıklı uzun ömür diliyoruz.

NOTLAR:

- (1) Olalı, H. (1995). "Türkiye'de Turizm Eğitiminin Yapısı ve Sorunları", *Turizm Eğitimi Kongresi Tebliğ ve Tartışmalar*. Ankara: Rekmay Lmt.: 15-21
- (2) Olalı, H. (1965). *Otelcilik Endüstrisi Yatırımları ve Finansmanı*. İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları: No:45, Turizm Enstitüsü Yayınları: No:1, İzmir: Ticaret Matbaacılık T.A.Ş. 1965. s.3
- (3) İbid. s.5
- (4) Olalı, H. (1982). *Turizm Politikası ve Plânlaması*. İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası (Bornova), Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları No: 6: iv.
- (5) Olalı, H. (1986). "Türk Turizminin Dünya Turizmine Entegrasyonu", *Turizm Yıllığı 1985*. T.C. Turizm Bankası A.Ş. Araştırma ve Eğitim Başkanlığı Yayını, Ankara: Rekmay Lmt.Şti.: 11-23.

Dr. Mehmet Özdemir, Ankara, Ocak 2001